

No. Ringnummer: Ringdatum: Datum en plaats van terugmelding:  
 62. 84339 5-VII-'30 7-XI-'30 Haven van Nanna Kru  
 4° 44' N, 8° 44' W.

# LITERATUUR.

Jaarboekje der Ned. Ornith. Ver., 1911.  
 „Ardea”, 1, 1912; 2, 1913; 3, 1914; 6, 1917; 7, 1918; 9, 1920; 10, 1921;  
 12, 1923.  
 Zoölogische Mededeelingen, uitgegeven vanwege 's Rijks Museum van  
 Nat. Historie te Leiden, 9, 1926; 12, 1929; 13, 1930; 14, 1931; 15, 1932;  
 16, 1933.

## De Purperreigers, *Ardea p. purpurea* L., in Ambt-Vollenhove.

Broedseizoen 1933 en ringresultaten,

DOOR

Dr C. G. B. TEN KATE.

### Broedseizoen 1933.

In het seizoen 1933 was ik door een samenloop van omstan-  
 digheden slechts eenmaal in de gelegenheid de purperreiger-  
 kolonies in Ambt-Vollenhove, waarvan ik reeds over de jaren  
 1929—1932 in dit tijdschrift (2, 1929, p. 21—36; 3, 1931, p. 152;  
 4, 1931, p. 71—72 en 5, 1932, p. 85—86) bericht deed, te be-  
 zoeken, en wel op 16 Juni, in gezelschap van ons mede-clublid,  
 den heer C. J. BOELE jr.

Eerst bezochten we een kleine nederzetting op een nog nimmer door ons betreden terrein-gedeelte, waar onze gids den  
 vorigen dag de vogels had ontdekt. We joegen 4 oude reigers op  
 en bereikten 3 nesten: no. 1 met 3 ringbare jongen; no. 2 met  
 4 jongen, waarvan 2 ringbaar, en 1 ei; no. 3 met slechts 1 jong  
 meer (ringbaar).

Vervolgens voeren we naar een 2e plek, waar onze gids  
 reeds vorige jaren voor ons had geringd, met galigaan-pollen  
 tusschen riet, biesen en lischdodden, een zeer gevaarlijk terrein,  
 waar een eenmaal gemaakt „pad” ternauwernood veilige terug-  
 tocht bood voor één persoon, zoodat onze gids er op stond, dat  
 wij in de boot zouden wachten. Terwijl hij in het terrein was

telden we maximaal 17 à 18 opgejaagde reigers boven de nederzetting tegelijk in de lucht. Hij bereikte 24 nesten, waarvan er 13 òf alleen kleine jongen met of zonder eieren bevatten (waarbij 1 met zeven kleine jongen en 1 ei) òf alleen eieren (een nest met acht eieren, zooals we dat zelf ook reeds in 1929 vaststelden); in 7 andere nesten trof hij telkens slechts 1 jong meer aan (de eventueele verdere jongen waren dus al uitgelopen); de 4 overige nesten bevatten, voorzoover was na te gaan, nog alle jongen, die grootendeels ringbaar bleken. Totaal ringde hij er 20 stuks, terwijl hij nog 2 ringen te kort kwam en er volgens hem nog meer nesten waren, waar het nu echter geen zin had naar toe te gaan.

Tenslotte bezochten we 's middags nog een 3e gedeelte van het terrein en wel een der oude, of liever geregeld in de vorige jaren door ons betreden plekken, waar nu slechts weinig nesten zaten, — volgens onzen gids omdat er in het begin van den broedtijd geregeld was gewerkt. Hij wist er 3 nesten te zitten: no. 1 met 5 jongen (waarvan 2 ringbaar); no. 2 met 5 kleine jongen en no. 3 met 4 kleine jongen en 1 ei.

Bereikt werden dus op 16 Juni 1933, hetzij alleen door onzen gids, hetzij ook door ons zelf, in totaal 30 nesten, terwijl er 28 jongen werden geringd. Op 25 Juni ringde de gids er nog 12 uit totaal 8 nesten; op 30 Juni 7 uit 4 nesten en op 3 Juli nog 1 jong, van een nest met 5 jongen, waarvan er toen 2 nog te klein waren en de andere 2 er vandoor gingen, vóórdat hij ze kon pakken, doordat hij in het moeras zakte en slechts met groote moeite door zijn gelukkig eveneens aanwezige zoon kon worden gered. Hieruit blijkt wel voldoende, dat dit terreingedeelte ook zonder speciaal toezicht voldoende veilig is, want waar dergelijke menschen, die geheel met dit verradelijk gebied bekend zijn, zich nauwelijks weten te bergen, zal een outsider het wel laten zich te wagen!

Naar de gids mij 20 Aug. schreef, waren toen vrijwel alle vogels uit de kolonies verdwenen; alleen had hij den vorigen dag nog telkens een oude reiger, naar zijn meening met voer, naar een bepaalde plek zien vliegen, waar dus nog niet vluchtige jongen moesten zitten.

#### Ringresultaten.

In 1933 werden dus 48 jonge purperreigers geringd, waarmee het totale aantal, sinds 1929, op 178 is gekomen.

Hiervan werden er tot nu toe 13 teruggemeld, dus 7.3%. Daar dit volgens de ringverslagen van het Museum van Natuurlijke Historie te Leiden de eenige terugmeldingen van in Nederland geringde purperreigers zijn en er van den trek weinig bekend is, lijkt het niet ongewenscht reeds thans de verkregen resultaten eens wat nader te bekijken, waarom ik hieronder deze 13 gevallen, die op de 2 van 1933 na<sup>1)</sup>, te vinden zijn in de reeds genoemde Leidsche ringverslagen (Zoölogische Mededeelingen, Leiden, 13, 1930, p. 158—159; 14, 1931, p. 6; 15, 1932, p. 24 en 16, 1933, p. 10) laat volgen.

A. Terugmeldingen uit het binnenland.

| Ringno.: | Ringdatum:   | Datum en plaats van terugmelding:                                           |
|----------|--------------|-----------------------------------------------------------------------------|
| 1. 73405 | 23 Juni 1929 | Aug. 1929 geschoten te Zwartsluis.                                          |
| 2. 73416 | 23 Juni 1929 | Aug. 1929 geschoten te Zwartsluis.                                          |
| 3. 73429 | 5 Juli 1929  | 3 of 4 Nov. 1929 doodgevonden bij Zwartsluis.                               |
| 4. 73457 | 12 Juni 1930 | einde Sept. 1930 doodgevonden in den polder Giethoorn (Ov.).                |
| 5. 57956 | 5 Juni 1932  | 8 Aug. 1932 geschoten te Steenwijkerwold (Ov.).                             |
| 6. 95541 | 4 Juli 1931  | 5 Juni 1932 ring in het oude nest gevonden, bij skeletresten van den vogel. |

B. Terugmelding uit het buitenland.

a. België

| Ringno.: | Ringdatum:   | Datum en plaats van terugmelding:                                                   |
|----------|--------------|-------------------------------------------------------------------------------------|
| 7. 95374 | 20 Juni 1931 | 8 Aug. 1931 geschoten in het moeras tusschen Budel (N. Brabant) en Hamont (België). |

b. Frankrijk

| Ringno.:  | Ringdatum:   | Datum en plaats van terugmelding:                                         |
|-----------|--------------|---------------------------------------------------------------------------|
| 8. 119617 | 16 Juni 1933 | 31 Aug. 1933 bemachtigd te Fontaines en Sologne, Loir et Cher.            |
| 9. 95563  | 14 Juni 1932 | 28 Sept. 1932 geschoten in de moerassen bij Aigre, arr. Ruffec, Charente. |
| 10. 95504 | 15 Juni 1932 | 28 Oct. 1932 geschoten te Marcillolles, Isère.                            |

c. Spanje

| Ringno.:   | Ringdatum:   | Datum en plaats van terugmelding:                     |
|------------|--------------|-------------------------------------------------------|
| 11. 119696 | 16 Juni 1933 | half Sept. 1933 bemachtigd aan de Taag, bij Aranjues. |

d. Afrika

| Ringno.:   | Ringdatum:   | Datum en plaats van terugmelding:                                                     |
|------------|--------------|---------------------------------------------------------------------------------------|
| 12. 102038 | 15 Juni 1932 | 1 Oct. 1932 geschoten in de moerassen van Borgias bij Noisy-les-Bains, Oran, Algerië. |

<sup>1)</sup> De toestemming tot publicatie van deze twee gevallen werd mij welwillend verleend door den waarnemend Directeur van 's Rijks Museum van Nat. Historie, prof. dr. H. BOSCHMA.

## e. Duitschland

Ringno.: Ringdatum: Datum en plaats van terugmelding:  
 13. 73437 23 Juni 1929 23 Sept. 1929 in uitgeputten toestand gevonden in het bosch bij Strassebersbach, Dill. Nassau.

De in het binnenland aangetroffen voorwerpen (no. 1—6) lieten allen hun leven in of dichtbij de broedkolonies, en wel — met hoogstens no. 6 als uitzondering — nog in hun geboortear. jaar.

Ook alle buitenlandsche terugmeldingen betreffen vogels van nog geen of hoogstens een half jaar oud. Terugmeldingen van adulte vogels bezitten we nog niet. Wel werd een geringd voorwerp later in zijn geboorte-terrein broedend aangetroffen en door den heer TEPE, op het nest staande gekiekt. Op de foto was de ring duidelijk zichtbaar en het getal zelfs voor een deel af te lezen.

Volgens VAN OORT (*Ornithologia Neerlandica*, I, 1922, p. 68) verlaat de purperreiger ons land in September, en ook in de lijst van de N.O.V. (1925, p. 7) staat: „schijnt in September weder te vertrekken”. Maar reeds in 1926 vermeldde BROUWER in „*Ardea*” (15, 1926, p. 33), dat in België de soort „in klein aantal geregeld op de doortrek geschoten (werd)”: „adulte vogels in het voorjaar, jongen in de maanden Augustus tot October”. Van de aldaar geciteerde opgaven (uit „*Le Gerfaut*” 1912—1924) vallen 3 van de 6 najaarsgevallen in Augustus; de andere in September (1) en October (2). Verder worden vermeld 2 ad. ex. van April. Ook in „*Le Gerfaut*” 16 (1926, p. 33) wordt 1 purperreiger opgegeven, eveneens uit Augustus, en in 17 (1927, p. 47—48) staan 5 gevallen uit 1926 vermeld, waarvan in ieder geval 3 (2 juv. en 1 ad.?) uit Augustus, mogelijk ook een 4e („dans le courant d'été”); het 5e (1 juv.) uit October. Van 1927 („*Le Gerfaut*”, 18, 1928) staat in de bekende jaarverslagen van Ridder VAN HAVRE geen enkele purperreiger vermeld.

In een later artikel („*Ardea*”, 19, 1930, p. 23) wijst BROUWER wederom op door VAN HAVRE in „*Le Gerfaut*” (19, 1929, p. 70—71) opgegeven gevallen van in België op den trek geschoten purperreigers, nl. 5 adulte ex. in April 1929 en 4 (waarvan minstens 3 juv.), in Augustus 1928 geschoten (een 10e ex. werd in Januari 1929 doodgevonden).

Van de jaren 1929—1932 („*Le Gerfaut*”, 20, 1930, p. 109;

21, 1931, p. 134; 22, 1932, p. 143—144 en 23, 1933, p. 167) zijn de opgaven aldus: 1929, Aug. 4 ex. (3 juv., 1 ad.), Oct. 1 ex.; 1930, Aug. 2 ex. (1 juv., 1 ad.), Sept. 3 ex. (2 juv., 1 ?); 1931, April 2 ex., voorjaar 1 ex., Juli 2 ex. (1 juv.; 1 waargenomen door Ridder VAN HAVRE), Aug. 2 ex. (1 juv., 1 ad.); 1932, Sept. 1 juv., Oct. 1 ad.

Hieruit blijkt dus reeds duidelijk, zooals BROUWER trouwens al opmerkte, dat een deel van onze purperreigers — immers de Belgische doortrekkers moeten wel uit Nederland stammen, daar de purperreiger, behalve in ons land, alleen broedt in Frankrijk, Hongarije, Zuid Rusland etc. — ook al in Augustus België passeert (zelfs reeds einde Juli: 27 en 28 Juli 1931!). Daarvan is no. 7 van de ring-gevallen, die 8 Aug. aan de Nederlandsch-Belgische grens werd geschoten, een mooi bewijs, evenals no. 8, die einde Augustus reeds in midden Frankrijk vertoefde.

Dat een ander deel in September echter nog in Nederland is, blijkt uit verschillende desbetreffende gevallen, in de literatuur vermeld (o.a. „Ardea”, 17, 1928, p. 31 en HENS, Avifauna Limburg, Aanvulling I, 1932, p. 29). Waarnemingen na September zijn zeldzaam: de lijst van de N.O.V. vermeldt één October-geval (23 Oct. 1923, Naardermeer), verder één uit November (18 Nov. 1845, ♂ geschoten te Rijpwetering, Z. H.; zie Jaarbericht Club Ned. Vogelk., 5, 1915, p. 100). Later gepubliceerde November-waarnemingen zijn: no. 3 van bovenstaande tabel, welk ex. volgens den berichtgever hoogstens 1 of 2 dagen dood was, dus op 1, 2, of 3 Nov. gestorven; verder een voorwerp, dat 4 Nov. 1931 door RUTTEN werd geobserveerd in de Eempolder („Ardea”, 21, 1932, p. 50). Ook dienen hierbij vermeld: een ♂ juv., 25 Nov. 1926 gevangen bij Heinsberg, Bez. Aken (ten Z.O. van Roermond even over de Duitsche grens; zie HENS, Avifauna Limburg, 1e aanvulling, 1932, p. 29) en een ex., dat geschoten werd op 25 Nov. 1930, te Bocholt, België, bij de nederlandsche grens (zie dit tijdschrift, 4, 1932, p. 125).

Volledigheidshalve zij ook nog vermeld de eenige nederlandsche December-waarneming: een ♂ juv., 10 Dec. 1852 geschoten in Zuid Holland (Coll. VAN WICKEVOORT CROMMELIN, zie VAN OORT, Ornithologia Neerlandica, I, 1922, p. 68; niet opgenomen in de lijst van de N.O.V.).

Zijn, zooals reeds vermeld, een aantal purperreigers in September nog in ons land — ook zelf bezit ik gegevens van

September 1932 van het Kampereiland —, aan de andere kant zijn dan een deel der vogels reeds ver weg, wat klopt met de Augustus-passage in België, zoo ook no. 9 (West-Frankrijk) en no. 11, die half September al in het hartje van Spanje zit, terwijl no. 12 twee weken later (1 Oct.) al aan de Afrikaansche kust, in Algiers, vertoeft. Weer 4 weken later (28 Oct.) is echter no. 10 nog in Z.O. Frankrijk, wat klopt met de enkele gevallen van October-waarnemingen (resp. 2 Oct. 1923, 7 Oct. 1924, 17 Oct. 1926, 10 Oct. 1929 en 17 Oct. 1932) in België (zie boven).

Merkwaardig is ook no. 13, die een geheel andere koers insloeg en dicht bij de grens tusschen de duitsche provincies Hessen-Nassau en Westfalen uitgeput werd aangetroffen. Men zie ook: *Der Vogelzug*, 1, 1930, p. 46, waar dit geval wordt vermeld in een mededeeling, die aldus eindigt: „Damit dürfte bewiesen sein, dass die verschiedentlich in West-deutschland gefundenen Purpurreiher aus den holländischen Brutplätzen stammen wie längst angenommen worden ist. Diesmal hat sich der Vogel aber sehr weit ins gebirgige Land, abseits des Rheins, verfolgt. Der Purpurreiher hat sich bald erholt und befindet sich im Frankfurter Zoologischen Garten.“

Er zullen nog heel wat jonge purperreigers geringd moeten worden alvorens we een goed beeld van de trekwegen en vooral van de winterkwartieren van deze reigers bezitten. Gelukkig bieden daarvoor de nederzettingen in de moerassen van de gemeente Ambt-Vollenhove een prachtige gelegenheid en, zooals ik reeds eerder in dit tijdschrift schreef, het ziet er niet naar uit, dat deze broedplaatsen in de naaste toekomst gevaar lopen door inpoldering of anderszins verstoord te worden.

KAMPEN, Maart 1934.

#### ZUSAMMENFASSUNG.

Die schon früher in dieser Zeitschrift (2, 1929, S. 21—26) beschriebene Purpurreiher-kolonie wurde vom Verfasser im J. 1933 einmal besucht. Es macht keineswegs den Eindruck dass der Bestand sich verringert hat (man siehe auch diese Zeitschrift, 3, 1931, S. 152; 4, 1931, S. 71—72 und 5, 1932, S. 85—86). Alle diesjährigen Nester befanden sich auf dem Boden; Baumnester wurden nicht festgestellt. Ein Nest enthielt sieben kleine Junge und 1 Ei; ein zweites 8 Eier. — Bis 1933 wurden insgesamt 178 Junge beringt, wovon bis heute 13, also 7.3%, zurückgemeldet wurden, und zwar 6 aus der Umgebung der Kolonie, wahrscheinlich alle (jedenfalls 5) im ersten Lebenshalbjahr; die weiteren sieben aus dem Auslande: eins (no. 7) an der belgisch-holländischen Grenze,

drei (no. 8—10) in Frankreich (Mittel-, West- und Südostfrankreich), eins (no. 11) in Spanien (in der Nähe von Madrid), eins (no. 12) in Algerien, Nordafrikanische Küste, und schliesslich eins (no. 13) in Deutschland, Hessen-Nassau (siehe auch „der Vogelzug“, 1, 1930, S. 46). Dies sind die einzigen Resultate mit in Holland beringten Purpurreihern überhaupt.

## De Geographische Verbreiding der *Pycnonotidae* van Azië en den Indischen Archipel, I,

DOOR

Mr Dr R. C. E. G. J. Baron SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG.

Ik heb de genera *Bostrycholophus* Büttikofer 1896, *Molpastes* Hume 1873, *Laedorusa* Cabanis 1850, *Pachycephalixus* Büttikofer 1896 en *Crocopsis* Reichenbach 1850 in het geslacht *Pycnonotus* Boie 1826 gesteld of hersteld. Tevens op het voorbeeld van de beste moderne ornithologen, de genera *Chloropsis* Jardine en Selby 1826 en *Aegithina* Vieillot 1816, die vroeger respectievelijk in de familiën *Phyllornithidae* en *Timeliidae* werden gerekend, in de *Pycnonotidae* opgenomen. De *Irenidae* behooren tot de *Pycnonotidae*, waarvan zij een subfamilie zijn, zooals door sommigen geschreven wordt.

### Genus: *Hapalopteron* Bp. 1854.

[Er wordt ook wel *Apalopteron* geschreven, maar dit is fout want de twee Grieksche woorden waaruit de naam is samengesteld, zijn *ἀπαλός*, niet *απαλός* (zacht of week), en *πτερόν* (vleugel).]

#### 1. *Hapalopteron familiare familiare* (Kittl.).

*Ixos familiaris* Kittlitz, Mém. Acad. St. Pétersb. des savants étrangers I, 1831, p. 235, pl. 13, Bonin eilanden in de Japansche zee. Loc. typ. Mukosima (Tori VI, nr 30, Nov. 1930, p. 330).

Bonin, SHARPE, Catal. Birds Brit. Mus. VI, p. 120, noot. Chichisima, coll. K. NAGAYO, twijfelachtige localiteit.